

ŠKOLNÍ PREVENTIVNÍ STRATEGIE

NA OBDOBÍ 2026–2031

Mateřská škola, Základní škola a Praktická škola, Trutnov

Horská 160, 541 02 TRUTNOV

E-mail: mzps.trutnov@volny.cz

www.mzpstrutnov.cz

Vypracovala: Mgr. Iva Gallová

Školní metodik prevence

E-mail: gallova@mzpstrutnov.cz

Obsah

Úvod	3
1. Základní údaje a charakteristika školy	4
1.1 Charakteristika školy	4
1.2 Legislativní ukotvení	5
1.3 Typologie rizikového chování	6
2 Organizační zajištění prevence	8
2.1 Role a odpovědnosti	9
2.2 Externí spolupracující subjekty	10
2.3 Druhy prevence.....	11
3 Cíle školní preventivní strategie	13
3.1 Cílové skupiny prevence	14
3.2 Obsah a formy preventivních aktivit	16
3.3 Analýza současného stavu	17
4 Evaluace a hodnocení strategie.....	18
Informační zdroje	19
Seznam příloh	20

Úvod

Školní preventivní strategie (dále jen ŠPS) představuje klíčový dokument školy pro období 2026–2031, systematicky vymezuje cíle, priority a opatření v oblasti primární prevence rizikového chování žáků. Je dlouhodobým programem školy a je součástí vzdělávacího programu. Vzniká z aktuálních potřeb školy, legislativních požadavků, doporučení odborných pracovišť a v neposlední řadě i z praktických zkušeností pedagogických pracovníků s prevencí na úrovni jednotlivců, tříd i celého školního prostředí. ŠPS je zejména reflexí na jednotlivé evaluace Minimálních preventivních programů (dále jen MPP) z let 2021 až 2025. Dokument reaguje na aktuální rizika, jako jsou kyberšikana, užívání návykových látek, poruchy chování, duševní zdraví dětí a mládeže, a také na nově se objevující fenomény související s digitálním prostředím a proměnou sociální dynamiky.

ŠPS je určena nejen pedagogickým pracovníkům školy, ale i vedení školy, školnímu poradenskému pracovišti (dále jen ŠPP), zákonným zástupcům a dalším spolupracujícím subjektům. Slouží jako rámec pro plánování konkrétních preventivních aktivit a programů, koordinaci spolupráce s externími odborníky a organizacemi, a pro nastavení efektivní intervence v případech výskytu rizikového chování žáků naší školy. **Hlavním cílem** této strategie je vytvořit bezpečné, respektující a podpůrné školní klima, které se zaměřuje na zdravý osobnostní rozvoj žáků, rozvoj jejich komunikačních dovedností, schopností řešit konflikty nenásilnou cestou, posílení spolupráce a zodpovědnosti vůči kolektivu.

Vychází z vnitřních i vnějších zdrojů školy, ze specifických možností školy. a to po personální i finanční stránce. Školní preventivní strategie je zaměřena na dlouhodobé, střednědobé i krátkodobé cíle, je přizpůsobena sociálnímu a kulturnímu prostředí školy a je plánována v souladu s jejím řádným uskutečňováním. Přílohou tohoto dokumentu je **Školní preventivní program proti šikaně**, který je nezbytnou součástí dlouhodobé preventivní strategie zaměřené na odpovědné udržování bezpečného prostředí školy, schopnosti pedagogů a žáků činit zodpovědná rozhodnutí, která se týkají problematiky rizikového chování. Pomáhá zejména jednotlivcům ze sociálně slabých nebo rizikových skupin, podporuje zdravý životní styl a v neposlední řadě poskytuje podněty ke zpracování MPP, který je tvořen vždy na období jednoho školního roku.

1. Základní údaje a charakteristika školy

Název: Mateřská škola, Základní škola a Praktická škola, Trutnov

Adresa: Horská 160, Trutnov, 541 02

Zřizovatel: Královéhradecký kraj, Pivovarské náměstí 1245, Hradec Králové, 500 03

Práv. forma: příspěvková organizace

Ředitel: Mgr. Jaromír Vašíček

Zástup. řed.: Mgr. Karin Hladká

Telefon: 499 733 386, 732 457 024

E-mail: mzps.trutnov@volny.cz

web: www.mzpstrutnov.cz

Škola sdružuje:

- Mateřskou školu
- Základní školu
- Základní školu speciální
- MŠ a ZŠ při nemocnici
- Střední školu
- Školní družinu
- Školní jídelnu – výdejnu

Školní rada: zástupce zřizovatele, zástupce rodičů – předsedkyně ŠR, zástupce pedagogických pracovníků – jednatele ŠR

1.1 Charakteristika školy

Založení školy je datováno již od roku 1947. V roce 2000 se škola stala příspěvkovou organizací a od 1. 10. 2001 je zřizovatelem školy Královéhradecký kraj. Základní škola je specifická svým zaměřením na vzdělávání žáků podle §16 odst. 9 (různý stupeň mentálního postižení, kombinované vady, vady řeči apod.). V posledních letech jsou v tomto zařízení vzdělávání žáci s mentálním postižením a žáci s lékařskou diagnózou autismus na dvou typech škol – základní škola praktická a základní škola speciální. V roce 2008 byla škola sloučena se základní školou a mateřskou školou při nemocnici a od září 2010 se její součástí stala i mateřská škola, která zajišťuje předškolní vzdělávání dětí se zdravotním postižením a logopedickými vadami. Další součástí školy se v září 2012 stala Praktická škola. Jejím

úkolem je střední vzdělávání a navazuje na základní školu speciální.

Škola je situována v okrajové části města, v blízkosti obytné zóny a městského sportovního areálu Horní Staré Město. Zařízení školy umožňuje v dostatečné míře realizaci preventivních a volnočasových aktivit. Škola je vybavena speciální místností Snoezelen, která je určena všem žákům školy. Slouží především k celkovému zklidnění, rozvoji verbální i neverbální komunikace, ke stimulaci smyslů a odbourávání rizikových projevů jedince, posílení schopnosti adaptace, socializace, ke snížení poruch chování, pozornosti, nesoustředěnosti, také k odbourávání impulzivity a podpoře kognitivní a emocionální složky osobnosti.

K dalším možnostem osobnostního rozvoje dětí slouží relaxační místnost, žákovská knihovna, počítačová učebna, EKO učebna, cvičná kuchyňka, pracovní dílny, tělocvična a k dispozici je i pozemek sloužící k pěstitelské činnosti žáků. Žáci mají dostatečný prostor k pohybovým aktivitám nejen v areálu školy, ale i na přilehlé ploše městského sportoviště. Škola poskytuje svým žákům stálou nabídku zájmových kroužků a volnočasových aktivit. Školní družina ve svých odděleních realizuje výchovný program "Učíme se pro život". Důraz je zde především kladen na individuální zájmovou činnost jednotlivých žáků.

1.2 Legislativní ukotvení

Školní preventivní strategie je v souladu se základním strategickým dokumentem MŠMT Národní strategií primární prevence rizikového chování dětí a mládeže na období 2019-2027, která navazuje a zároveň vychází z vyhodnocení Národní strategie primární prevence rizikového chování na období 2013-2018. Hlavním cílem této strategie je především snížit míru rizikového chování u dětí a mládeže a minimalizovat jeho vznik. Dále vytvořit efektivní systém primární prevence založený na komplexním působení všech zapojených subjektů.

Hlavní právní předpisy (v platném znění):

- Zákon č. 561/2004 Sb., o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání (tzv. školský zákon) – upravuje povinnosti škol v oblasti výchovy a výuky, stanovuje rámec pro školu jako celek.
- Zákon č. 109/2002 Sb., o zařízeních ústavní výchovy, ochranné výchovy a zařízeních preventivně výchovné péče – relevantní pro školy, které pracují s žáky se zvýšeným rizikem.
- Zákon č. 359/1999 Sb., o sociálně-právní ochraně dětí – obsahuje povinnosti v oblasti ochrany dítěte, prevence rizikového chování.

- Zákon č. 379/2005 Sb., o opatřeních k ochraně před škodami způsobenými tabákovými výrobky, alkoholem a jinými návykovými látkami – pro prevenci užívání návykových látek.
- Vyhláška č. 72/2005 Sb., o poskytování poradenských služeb ve školách a školských zařízeních, ve znění pozdějších přepisů – stanovuje podmínky školního poradenského pracoviště, které je součástí struktury prevence.

Metodické pokyny a strategie:

- Metodické doporučení k primární prevenci rizikového chování u dětí, žáků a studentů ve školách a školských zařízeních (č. j. 21 291/2010-28) – poskytuje metodický rámec pro školy v oblasti primární prevence
- Metodický pokyn MŠMT k prevenci a řešení šikanování mezi žáky škol a školských zařízení (č. j. 21149/2016) – konkrétně se zaměřuje na šikanu a její prevenci.

Strategie je v souladu s dalšími koncepčními dokumenty, jakými jsou: Strategie vzdělávací politiky ČR, Akční plán inkluzivního vzdělávání, Strategie prevence kriminality v České republice na léta 2022–2027, Národní strategie protidrogové politiky, Strategie reformy psychiatrické péče, Národní strategie ochrany a podpory zdraví a prevence nemocí a její akční plány v oblasti omezení zdravotně rizikového chování.

1.3 Typologie rizikového chování

Problematické rizikové chování je v současné době věnována značná pozornost, a to nejen v mnoha odborných, aktuálně vydaných publikacích, ale i prostřednictvím metodických doporučení a informací zveřejňovaných Ministerstvem školství, mládeže a tělovýchovy České republiky (dále jen MŠMT). Okruhy nejčastějších forem rizikového chování zpracovalo MŠMT v konkrétním dokumentu: „*Metodické doporučení k primární prevenci rizikového chování u dětí, žáků a studentů ve školách a školských zařízeních*“. V tomto dokumentu je, mimo jiné, specifikováno sedm základních okruhů nejčastějších forem rizikového chování:

1	Agrese, šikana, kyberšikana a další rizikové formy komunikace prostřednictvím multimédií, násilí, domácí násilí, krizové situace spojené s násilím, vandalismus, intolerance, antisemitismus, extremismus, rasismus a xenofobie, homofobie, krádeže, loupeže, vydírání, vyhrožování
2	Záškoláctví
3	Závislostní chování, užívání různých typů návykových látek, netolismus, gambling
4	Rizikové sporty a rizikové chování v dopravě, prevence úrazů
5	Spektrum poruch příjmu potravy
6	Negativní působení sekt, příslušnost k subkulturám
7	Sexuální rizikové chování

Zdroj: MŠMT, 2010 [online]

Dle Metodických doporučení a metodických pokynů MŠMT (obsahujících metodická doporučení a metodické pokyny v oblasti primární prevence rizikového chování) jsou uvedeny i další formy rizikového chování jako jsou: příslušnost k subkulturám; sebepoškozování; sebevražedné chování; týrané, zneužívané a zanedbávané dítě ve škole; psychická krize; duševní onemocnění.

Rizikové chování ve speciální škole má svá specifika, která vyplývají z individuálních potřeb a omezení žáků. Mezi nejčastější formy patří agresivní a impulzivní chování, projevy šikany, sebepoškozování, záškoláctví či experimentování s návykovými látkami. U žáků se specifickými poruchami učení, chování nebo mentálním postižením se tyto projevy často objevují v důsledku frustrace, nepochopení pravidel či nedostatečných sociálních dovedností. Zásadní je proto preventivní a podpůrný přístup školy – vytváření bezpečného prostředí, rozvoj komunikačních a sociálních kompetencí a úzká spolupráce pedagogů, asistentů, školního psychologa a metodika prevence, aby bylo možné rizikové chování včas rozpoznat a účinně mu předcházet.

Typologie rizikového chování ve speciální škole musí vždy vycházet z individuálních potřeb žáků a z principu podpory, nikoli sankce. Klíčovou roli hraje týmová spolupráce pedagogů, asistentů, výchovného poradce a metodika prevence. Cílem není „potlačit problém“, ale porozumět jeho příčinám a poskytnout bezpečné prostředí pro změnu.

2 Organizační zajištění prevence

Školní poradenské pracoviště (dále jen ŠPP) na základní škole speciální představuje tým odborníků, který zajišťuje komplexní podporu žáků se speciálními vzdělávacími potřebami, jejich rodičů i pedagogů. Jeho hlavním cílem je napomáhat rozvoji osobnosti žáků, vytvářet podmínky pro inkluzi, předcházet školní neúspěšnosti a rizikovému chování. Tým tvoří:

Mgr. Martina Tučková – výchovný a kariérový poradce

Mgr. Iva Gallová – školní metodik prevence

Mgr. Dagmar Slaninová – školní speciální pedagog, koordinátor pro komunikaci s SPC

Markéta Flečková, DiS. – koordinátor poradenských služeb v MŠ

Poradenské pracoviště poskytuje individuální i skupinové intervence, zajišťuje diagnostiku speciálních vzdělávacích potřeb, spolupracuje s rodiči a se školskými poradenskými zařízeními (PPP, SPC) a podílí se na tvorbě individuálních vzdělávacích plánů. Ve speciální škole hraje poradenské pracoviště klíčovou roli v **podpoře žáků se zdravotním postižením či znevýhodněním**, v rozvoji jejich sociálních a emočních dovedností a v posilování spolupráce mezi rodinou a školou.

Úkolem poradenského pracoviště je nejen spolupráce s konkrétními žáky, ale i jejich zákonnými zástupci. Jeho činnost upravuje Vyhláška o poskytování poradenských služeb ve školách a školských poradenských zařízeních (č. 197/2016 Sb. novelizující vyhlášku č. 72/2005 Sb.). Pracovníci školního poradenského pracoviště se podílejí na zajišťování podpůrných opatření pro žáky se speciálními vzdělávacími potřebami, poskytují součinnost školským poradenským zařízením a spolupracují s orgány veřejné moci za účelem ochrany práv žáků. Rozdělení jednotlivých kompetencí v rámci ŠPP není jen organizační záležitostí, ale klíčovým předpokladem pro kvalitní, efektivní a spravedlivou péči o děti. Umožňuje využít naplno potenciál celého týmu, zvyšuje důvěryhodnost školy a především zajišťuje, že žádné dítě nezůstane bez potřebné podpory. **Ve škole jsou zajišťovány poradenské služby v rozsahu odpovídajícím počtu a vzdělávacím potřebám žáků a jsou zveřejněny v Programu poradenských služeb školy.** ŠPP spolupracuje a zaměřuje se na komunikaci a zpětnou vazbu mezi školou a rodinou při podávání aktuálních informací o reálných schopnostech dítěte. V oblasti prevence se také metodicky podílí na širší osvětě a vzdělávání pedagogických pracovníků školy.

2.1 Role a odpovědnosti

Vedení školy: ředitel a jeho zástupce odpovídají za prevenci a poskytování poradenských služeb. Vytváří materiální, personální a časové podmínky pro předcházení rizikového chování. Vedení školy se také podílí na tvorbě důležitých koncepčních kroků při poskytování poradenských služeb, a to zejména ve smyslu vymezení kompetencí a konkrétních činností pověřených odborníků. Ředitel školy zabezpečuje poskytování poradenských služeb ve škole školním poradenským pracovištěm, ve kterém působí koordinátor s SPC, výchovný poradce a školní metodik prevence, kteří spolupracují zejména s třídními učiteli, učiteli výchov, případně s dalšími pedagogickými pracovníky školy a zákonnými zástupci žáků.

Školní metodik prevence: každoročně vytváří, koordinuje tvorbu a kontroluje realizaci preventivního programu školy. Zabývá se poradenstvím a aktivně spolupracuje nejen s ostatními pedagogy a žáky, ale i jejich zákonnými zástupci a po odborné stránce také s vnějšími spolupracujícími subjekty školy. V oblasti prevence se metodicky podílí na osvětě žáků a vzdělávání pedagogických pracovníků školy. Sleduje a průběžně reflektuje preventivní aktivity a dle aktuálních výsledků vytváří další dlouhodobou preventivní strategii školy.

Výchovný poradce školy: zajišťuje poradenskou, informační a metodickou činnost. Zabývá se problematikou kariérového poradenství a pomáhá žákům se speciálními vzdělávacími potřebami. Zvýšenou pozornost věnuje také žákům s problémovým vývojem a rizikovým chováním. U žáků se speciálními vzdělávacími potřebami pomáhá s jejich integrací a umožňuje individuální kontakt mezi rodiči a školou konzultačními hodinami. Podílí se také na tvorbě individuálních vzdělávacích plánů těchto žáků. Řeší problémové situace ve školním prostředí, a to ve spolupráci se subjekty, které se zabývají danou problematikou.

Pedagogičtí pracovníci školy: participují na realizaci preventivních aktivit školy, spolupracují a konzultují problematiku prevence s pracovníky ŠPP. Začleňují preventivní témata do výuky jednotlivých předmětů. Třídní učitelé průběžně provádějí diagnostiku jednotlivých žáků a celého třídního kolektivu.

2.2 Externí spolupracující subjekty

Středisko výchovné péče Varianta

Mládežnická 536, Trutnov 541 02

Mob.: (+420) 731 389 631

E-mail: svp.varianta@seznam.cz

Pedagogicko-psychologická poradna Královéhradeckého kraje – Pracoviště Trutnov

Lípová 223, Horní předměstí, Trutnov 541 01

Tel.: (+420) 499 813 080

E-mail: info@ppptrutnov.cz

SPC Trutnov

Lípová 223, Horní předměstí, Trutnov 541 01

Tel.: (+420) 731 582 421

E-mail: spc.tu@centrum.cz

OSPOD Trutnov

MÚ Trutnov, Slovanské náměstí 165, Trutnov 541 01

Tel.: (+420) 499 803 331

Městský úřad Trutnov

Slovanské náměstí 165, Trutnov 541 01

Tel.: (+420) 499 803 111, (+420) 499 803 103

E-mail: mesto@trutnov.cz, podatelna@trutnov.cz

RIAPS Trutnov

Procházková 818, Trutnov 541 01

Tel.: (+420) 499 814 890

E-mail: riaps@riaps.cz

Městská policie Trutnov

Slovanské náměstí 165, Trutnov 541 01

Tel.: (+420) 499 803 292, (+420) 499 813 064

linka tísňového volání 156

E-mail: mpolicie@trutnov.cz

Policie České republiky

Roty Nazdar 497, Trutnov 541 01

Tel.: (+420) 974 539 229

E-mail: tu.int@pcr.cz

2.3 Druhy prevence

Primární specifická prevence školy obsahuje preventivní programy zaměřené na konkrétní věkovou skupinu žáků, v základním vzdělávání je to věková hranice od 6 do 15 let. Jednotlivé, úzce tematicky zaměřené preventivní programy se snaží hledat způsoby, jak předcházet konkrétním formám projevů rizikového chování žáků a jejich snahou je vzbudit v jedinci takové předpoklady, které jej posílí proti potenciálním rizikům. Jedinečnost žáků se speciálními vzdělávacími potřebami spočívá zejména v tom, že vyžadují specifické podpůrné programy, které jim usnadňují vyrovnávat se s handicapem a předcházejí tak negativnímu vlivu jejich vyčlenění z okolní společnosti. Specifickou primární prevenci dále členíme dle hloubky a intenzity programu, dle využití preventivních nástrojů a dle úrovně zapojení cílové skupiny do realizace preventivní aktivity na: všeobecnou, selektivní a indikovanou primární prevenci. Každý druh specifické prevence sebou nese zvýšené požadavky na vzdělání a profesní erudici zúčastněných odborníků při realizaci programu. Zejména u některých programů indikované primární prevence, která se zaměřuje na žáky, u nichž se vyskytly již některé konkrétní projevy rizikového chování nebo pocházejí z

rizikového prostředí. Tato úroveň prevence si žádá spolupráci s odborníky v oblasti psychologické, speciálně pedagogické apod.

Naproti tomu **nespecifická primární prevence** zahrnuje aktivity umožňující harmonický rozvoj osobnosti, včetně možnosti rozvíjení nadání, zájmů a pohybových aktivit. Patří mezi ně zejména volnočasové aktivity školy a zájmová činnost žáků. Hlavní myšlenkou vzdělávání na poli nespecifické prevence je skutečnost, že pozitivní rozvoj tohoto procesu závisí především na vztahu mezi žákem a konkrétním pedagogem. Oproti klasické výuce je v tomto prostoru důležitá podpora žáků, aby byl rozvíjen jejich vlastní potenciál, zvědavost a přijetí vlastní jedinečné osobnosti.

Škola, jako důležité centrum specifické i nespecifické prevence, především splňuje základní předpoklad týkající se kvality svého vlastního prostředí. Pozitivní prostředí je ve škole určující podstatou při konání a průběhu veškerých preventivních aktivit a je nezbytným faktorem pro další významnou činnost na poli prevence. Prostor školy utváří nejen psychický vývoj dítěte, ale určuje i kvalitu a hloubku vztahů všech ostatních jedinců na půdě školy. Vliv bezpečného a podnětného prostředí pomáhá snižovat riziko negativních jevů či výskytu krizových situací. Veškerá primární specifická i nespecifická prevence školy je realizována především na základě plnohodnotné sociální opory pedagogického sboru a dalších osob zajišťujících profesionální pomoc žákům nebo jejich zákonným zástupcům.

Ve speciální škole se prevence rizikového chování realizuje ve třech vzájemně navazujících úrovních – **všeobecné (primární), selektivní a indikované**. **Všeobecná prevence** je zaměřena na všechny žáky a usiluje o podporu pozitivních sociálních vztahů, zdravého životního stylu, bezpečného klimatu školy a rozvoj osobnostních i komunikačních dovedností. **Selektivní prevence** cílí na skupiny žáků se zvýšeným rizikem problémového chování, například na žáky s poruchami chování, se slabšími sociálními kompetencemi či v náročné rodinné situaci. Zaměřuje se na posílení jejich odolnosti, sebepojetí a schopnosti zvládat zátěž. **Indikovaná prevence** je určena jednotlivcům, u nichž se již rizikové chování projevilo. Cílem je poskytovat cílenou podporu, odbornou intervenci a spolupráci s rodinou i specializovanými institucemi, aby bylo zajištěno opětovné začlenění žáka do běžného školního prostředí a prevence dalšího rozvoje nežádoucího chování.

3 Cíle školní preventivní strategie

Obecným cílem ŠPS je vytvářet podnětné, bezpečné a podporující prostředí, ve kterém se každý žák může rozvíjet podle svých individuálních potřeb a možností. Strategie především usiluje o prevenci rizikového chování, jako je agrese, šikana, záškoláctví či užívání návykových látek, a zároveň podporuje pozitivní sociální klima školy, spolupráci mezi žáky i dospělými. Důraz je zde kladen na rozvoj sociálních a komunikačních dovedností, posilování sebevědomí žáků a jejich schopnosti zvládat zátěžové situace přiměřeným způsobem. Nedílnou součástí je také spolupráce s rodiči, poradenskými zařízeními a dalšími odborníky, jenž je pomocí pro komplexní péči o žáka a včasnou identifikaci problémů.

Hlavní cíle ŠPS:

1. **Vytvářet bezpečné a podpůrné školní prostředí**, ve kterém se každý žák cítí přijímaný, respektovaný a motivovaný k pozitivnímu chování.
2. **Předcházet vzniku a šíření rizikového chování** (např. agresivita, šikana, záškoláctví, užívání návykových látek, sebepoškozování, rizikové chování v online prostředí.)
3. **Podporovat rozvoj sociálních, emočních a komunikačních dovedností** žáků, které vedou k lepšímu zvládání konfliktů, stresu a k posilování empatie.
4. **Zajišťovat včasnou identifikaci problémového chování** a poskytovat účinnou podporu formou individuální práce, krizové intervence či spolupráce s odborníky.
5. **Zvyšovat kompetence pedagogických pracovníků** v oblasti prevence, komunikace a práce s dětmi se speciálními vzdělávacími potřebami.

Dílčí cíle musí naplňovat:

1. **Vytvářet bezpečné a podpůrné školní prostředí:** podporovat otevřenou komunikaci mezi žáky, učiteli a rodiči; zavádět jasná a srozumitelná pravidla chování ve škole; včas a citlivě reagovat na projevy ohrožující dobré klima školy.
2. **Předcházet vzniku a šíření rizikového chování:** pravidelně realizovat preventivní programy přiměřené věku a schopnostem žáků; informovat žáky o rizicích užívání návykových látek, šikany a kyberšikany; rozvíjet zdravé životní návyky a podporovat smysluplné trávení volného času; spolupracovat s odborníky a institucemi při řešení rizikového chování.
3. **Podporovat rozvoj sociálních, emočních a komunikačních dovedností žáků:** zařazovat do výuky a projektů aktivity zaměřené na spolupráci, toleranci a empatii;

učit žáky zvládat konfliktní a stresové situace nenásilnou cestou; posilovat sebevědomí žáků a jejich pocit osobní hodnoty.

4. **Zajišťovat včasnou identifikaci problémového chování:** zlepšovat spolupráci mezi třídními učiteli, asistentem pedagoga a školním poradenským pracovištěm; nabízet individuální konzultace a podpůrné programy pro žáky v ohrožení.
5. **Zvyšovat kompetence pedagogických pracovníků:** sdílet zkušenosti a příklady dobré praxe mezi pedagogickými pracovníky; posilovat dovednosti učitelů v oblasti komunikace a práce se žáky se speciálními vzdělávacími potřebami.

Hlavní cíl	Dílčí cíl	Indikátor úspěchu	Zdroj dat	Časové období
Bezpečné prostředí	Otevřená komunikace/jasná pravidla	Snížení přestupků	Záznamy TU Přehledy kázeňských opatření	1* ročně
Prevence rizikového chování	Realizace preventivních aktivit	Min. 3 preventivní akce pro každou třídu	Plán MPP a jeho evaluace	Průběžně
Podpora sociálních a emočních dovedností	Třídnické hodiny, skupinové programy	Zlepšování spolupráce ve třídách	Hodnocení TU, pozorování	Pololetně
Včasná identifikace problémů	Spolupráce ŠPP a učitelů	Všichni pedagogové ví, jak nahlásit problémové chování	Interní záznamy ŠMP	1* ročně
Zvyšování kompetencí pedagogů	Účast na školeních	Všichni pedagogové absolvují školení min. 1* za 2 roky	Záznamy o DVPP	Každé 2 roky

3.1 Cílové skupiny prevence

Žáci a studenti

Žáci tvoří primární cílovou skupinu školní prevence. Jedná se o děti a žáky se speciálními vzdělávacími potřebami, zejména s mentálním, tělesným, smyslovým nebo kombinovaným postižením, s poruchami autistického spektra či s narušenou komunikační schopností. Tito žáci vyžadují individuální přístup, zvýšenou míru podpory a důsledné vedení v oblasti

sociální komunikace, seberegulace, řešení konfliktů a zvládání emocí. **Cílem preventivní práce** je rozvíjet pozitivní sociální chování, podporovat zdravé vztahy mezi vrstevníky, posilovat sebevědomí žáků, učit je rozpoznávat rizikové situace a reagovat na ně přiměřeným způsobem.

Učitelé a další pedagogičtí pracovníci školy

Pedagogičtí pracovníci představují klíčovou skupinu v realizaci preventivních aktivit, neboť přímo ovlivňují školní klima a každodenní výchovně-vzdělávací proces. Patří sem učitelé, asistenti pedagoga, vychovatelé a další pracovníci školy.

Cílem prevence v této oblasti je zvyšování odborných kompetencí pedagogů v oblasti primární prevence, komunikace, řešení problémového chování a krizových situací, podpora spolupráce v pedagogickém sboru a jednotný postup při výchovném působení na žáky.

Zákonní zástupci

Rodiče a zákonní zástupci žáků jsou významnými partnery školy v oblasti prevence. Jejich postoj, informovanost a spolupráce mají zásadní vliv na úspěšnost preventivních opatření.

Cílem prevence je rozvíjet efektivní komunikaci mezi školou a rodinou, zvyšovat informovanost rodičů o preventivních programech školy a rizicích ohrožujících děti, podporovat jednotný výchovný přístup a zapojovat rodiče do preventivních aktivit.

ŠPP a vedení školy

Školní poradenské pracoviště tvoří tým odborníků (speciální pedagog, školní metodik prevence, výchovný poradce), který koordinuje preventivní činnosti a zajišťuje poradenskou podporu.

Cílem prevence v této oblasti je zajišťovat systematický, mezioborový a týmový přístup k prevenci rizikového chování, vytvářet a vyhodnocovat preventivní strategie školy a zajišťovat včasnou intervenci při výskytu problémového chování.

Školní kolektiv

Za důležitou cílovou skupinou prevence je považován školní kolektiv jako celek. Žáci, pedagogičtí i nepedagogičtí pracovníci. Společně vytvářejí konkrétní sociální prostředí, které ovlivňuje nejen vztahy a vzájemnou komunikaci, ale i celkové školní klima.

Cílem prevence je posilování soudržnosti, respektu a spolupráce mezi všemi členy školní komunity, podpora pozitivních vztahů a vytváření prostředí, v němž se každý cítí bezpečně.

3.2 Obsah a formy preventivních aktivit

Obsah preventivních aktivit ve speciální škole vychází z věkových a individuálních potřeb žáků, z analýzy výskytu rizikového chování a z aktuálních priorit školy. Cílem je systematicky působit na osobnostní, sociální a emoční rozvoj žáků, posilovat jejich odolnost vůči negativním vlivům a rozvíjet dovednosti potřebné pro zdravý životní styl.

Preventivní činnost zahrnuje zejména následující tematické oblasti:

- **Prevence agrese, šikany a kyberšikany** – nácvik bezpečné komunikace, respektování pravidel, rozpoznání a řešení konfliktu, ochrana osobních údajů a bezpečné chování na internetu.
- **Prevence záškoláctví a školní neúspěšnosti** – posilování vztahu ke škole, individuální podpora žáků ohrožených neúspěchem, spolupráce s rodinou a ŠPP.
- **Prevence užívání návykových látek a jiných závislostí** – informace o rizicích, posilování zodpovědného chování, rozvoj sebeovládání a zdravého životního stylu.
- **Prevence sebepoškozování a rizikového chování v oblasti duševního zdraví** – práce s emocemi, sebereflexe, rozvoj dovedností zvládání stresu, podpora psychické pohody žáků.
- **Prevence sociálně-patologických jevů** – podpora morálních hodnot, empatie, tolerance, spolupráce a ohleduplnosti.

Formy preventivních aktivit:

- Všeobecná (primární) prevence** – zaměřuje se na všechny žáky školy a má za cíl podporovat zdravé životní postoje, pozitivní vztahy a bezpečné školní prostředí. **Formy:** třídnické hodiny zaměřené na vztahy, komunikaci a spolupráci; projektové dny, besedy, workshopy a interaktivní programy; tematické akce školy (např. Vaříme chutně a zdravě, Běh za svobodu, Světový den vody apod.); zapojení do celostátních projektů a kampaní (Uklidíme svět, Den Země apod.); průběžné začleňování preventivních témat do výuky.
- Selektivní prevence** – cílí na skupiny žáků, u nichž se vyskytuje zvýšené riziko problémového chování (např. žáci s poruchami chování, se slabšími sociálními dovednostmi či v náročné rodinné situaci). **Formy:** skupinová práce s žáky ohroženými rizikovým chováním; cílené programy zaměřené na posílení sociálních

dovedností a zvládání emocí; spolupráce s rodiči a výchovným poradcem; preventivní intervence třídních učitelů a asistentů pedagoga.

- c) **Indikovaná prevence** – je určena jednotlivcům, u nichž již došlo k projevům rizikového chování. Zaměřuje se na nápravu, podporu a ochranu žáka. **Formy:** individuální konzultace se žákem a jeho zákonnými zástupci; spolupráce s externími odborníky (PPP, SPC, OSPOD, Policie ČR, lékaři); zprostředkování odborné pomoci a následná podpora návratu žáka do běžného režimu.

3.3 Analýza současného stavu

Současný stav prevence ve škole je charakterizován snahou o systematické začleňování preventivních aktivit do každodenního života školy, přičemž je kladen důraz na individuální přístup a podporu žáků se speciálními vzdělávacími potřebami. Škola disponuje funkčním školním poradenským pracovištěm, které zajišťuje koordinaci preventivních činností, spolupráci s rodiči a odbornými institucemi. Preventivní témata jsou průběžně integrována do výuky i mimoškolních aktivit, což přispívá k pozitivnímu klimatu školy. Přesto přetrvávají některé problematické oblasti, zejména v oblasti rozvoje sociálních a komunikačních dovedností žáků, práce s emocemi a zvládání konfliktů.

Výzvou zůstává i zvyšování odborných kompetencí pedagogů v oblasti krizové intervence a posílení spolupráce s rodinami žáků. Celkově lze konstatovat, že systém prevence je stabilní a funkční, avšak vyžaduje další rozvoj v oblasti cílené podpory rizikových skupin a efektivního vyhodnocování preventivních opatření.

Prevence rizikového chování je zde důležitou součástí celkového výchovně-vzdělávacího procesu. Její efektivita závisí na aktivní spolupráci všech pracovníků školy, rodičů i odborných institucí. Klíčovým faktorem úspěchu je důsledná individualizace přístupu a schopnost reagovat na specifické potřeby každého žáka. Důležité je rovněž průběžné vzdělávání pedagogů a systematické vyhodnocování účinnosti preventivních opatření.

Cílem do budoucna je posilovat pozitivní klima školy, zvyšovat povědomí o prevenci a vytvářet prostředí, které podporuje bezpečí, vzájemný respekt a osobnostní rozvoj všech žáků.

4 Evaluační strategie

Školní preventivní strategie naplňuje svůj účel prostřednictvím systematické práce v oblasti prevence rizikového chování a vytváření bezpečného, podnětného a podpůrného prostředí pro všechny žáky. Pravidelná evaluace probíhá na úrovni školy každoročně (v rámci evaluace MPP), a to prostřednictvím analýzy třídnických hodnocení, zpětné vazby od pedagogických pracovníků, dotazníkových šetření mezi žáky i rodiči a záznamů školního poradenského pracoviště. Výsledky těchto zjištění potvrzují, že většina preventivních cílů je průběžně plněna a školní klima se dlouhodobě udržuje na stabilní úrovni.

Pozitivním zjištěním je aktivní zapojení pedagogů do preventivních aktivit, kvalitní spolupráce s rodiči a funkční koordinace činností školního poradenského pracoviště. Opatření přijatá v oblasti prevence vedla ke snížení výskytu kázeňských problémů a k posílení sociálních kompetencí žáků. Rezervy jsou však stále patrné v oblasti práce s jednotlivci se závažnějšími projevy rizikového chování a v potřebě širšího využívání odborných intervencí.

Na základě provedené evaluace škola plánuje pokračovat v rozvoji preventivních programů, posilovat vzdělávání pedagogických pracovníků a prohlubovat spolupráci s externími partnery (PPP, SPC, OSPOD, neziskové organizace). Cílem do dalších let je udržet funkční systém prevence, zvyšovat jeho efektivitu a pružně reagovat na měnící se potřeby žáků i celé školní komunity.

Informační zdroje

Vnitřní informační zdroje:

Soubor informačních zdrojů tvoří odborná literatura, aktuální dokumenty, odborná periodika, webové stránky školy, metodické materiály, směrnice a vnitřní vyhlášky školy.

Vnější informační zdroje:

BURDOVÁ, Eva. *Rukojeť školního metodika prevence*. Praha: Středočeský kraj, 2019. ISBN 978-80-88332-00-8.

MIOVSKÝ, Michal, a kol. *Prevence rizikového chování ve školství: teorie, výzkum a praxe*. 2., rozšířené vydání. Praha: Togga, 2015. ISBN 978-80-7476-083-5.

MIOVSKÝ, Michal, Tereza ADÁMKOVÁ, Miroslav BARTÁK, et al. *Výkladový slovník základních pojmů školské prevence rizikového chování*. Druhé, přepracované a doplněné vydání. Praha: Klinika adiktologie 1. LF UK v Praze a VFN v Praze, 2015. ISBN 978-80-7422-393-8.

BĚLÍK, Václav, a kol. *Slovník sociální patologie*. Praha: Grada Publishing, a. s., 2017. ISBN 978-80-271-9968-6.

Česká republika. Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy. *Národní strategie primární prevence rizikového chování dětí a mládeže na období 2019–2027*. Praha: MŠMT, 2018. MŠMT. Metodických doporučení a metodických pokynů MŠMT [online] 2025. Dostupné z:

<https://msmt.gov.cz/vzdelavani/socialni-programy/metodicke-dokumenty-doporuceni-a-pokyny>

Vyhláška č. 197/2016 Sb. *Vyhláška, kterou se mění vyhláška č. 72/2005 Sb., o poskytování poradenských služeb ve školách a školských zařízeních, ve znění pozdějších předpisů, a některé další vyhlášky*.

Zákon č. 561/2004 Sb., *o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání (školský zákon), ve znění pozdějších předpisů*.

Seznam příloh

Školní preventivní program proti šikaně	1

Školní preventivní program proti šikaně

Úvod

Školní preventivní program proti šikaně byl zpracován na základě informací a metodických doporučení čerpaných z materiálů MŠMT, které se problematikou šikany, jako významného rizikového jevu, zabývá a zpracovalo ji v dokumentu vydaném v roce 2016 jako Metodický pokyn Ministerstva školství, mládeže a tělovýchovy (č.j. MSMT-21149/2016) k prevenci a řešení šikany ve školách a školských zařízeních. Školní preventivní program je primárně určen všem pedagogickým pracovníkům školy, dále nepedagogickým pracovníkům, žákům a jejich zákonným zástupcům. Škola má ze zákona jednoznačnou odpovědnost za vytváření a udržování bezpečného prostředí, za ochranu žáků a jejich zdraví a za předcházení vzniku jakýchkoli forem rizikového chování ve škole, tedy i šikany. Ředitel školy má zároveň odpovědnost za zajištění bezpečnosti a ochrany zdraví pro své zaměstnance, tedy také za prevenci šikany zaměřené na učitele.

Škola řeší každoročně problematiku rizikového chování v aktuálním Minimálním preventivním programu školy (dále jen MPP), který ve své příloze obsahuje Krizový plán školy, v tomto dokumentu je popsán podrobný postup při výskytu šikany v prostorách školy nebo na akcích pořádaných školou.

1. Zmapování aktuální situace – evaluace

V předchozích letech proběhlo ve škole mnoho aktivit zaměřených na prevenci šikany, které probíhaly nejen prostřednictvím výuky, ale i realizací akcí konaných na podporu spolupráce žáků a celého kolektivu. Součástí preventivního působení byly také aktivity jednotlivých třídních učitelů, které zahrnovaly konzultace s rodiči a konkrétními žáky, kteří vykazovali některé známky rizikového chování. Škola aktivně spolupracuje s externími institucemi, které se zabývají pomocí v oblasti problematiky rizikových forem chování. Ve škole působí školní preventivní tým, který umožňuje konzultace dle potřeby nejen svým kolegům, ale i žákům nebo jejich zákonným zástupcům, dále probíhají pravidelné konzultace výchovného poradce školy a zákonných zástupců jednotlivých žáků. Škola zajišťuje podporu a rozvoj pedagogů v podobě dalšího vzdělávání a prohlubování jejich znalostí v oblasti komunikace, řešení konfliktů, interakce mezi učitelem a žákem, v diagnostice klimatu školní třídy, v

ovlivňování postojů žáků v přijímání různosti, v podpoře osobnostně-sociálního rozvoje žáků.

2. Charakteristika šikany

Specifická forma agrese, cílené jednání umožňující fyzickým či psychickým týráním druhých získat nad nimi pocit převahy, určité výhody. **Toto jednání je opakované.** Oběti se stávají většinou sociálně či fyzicky nebo psychicky znevýhodnění jedinci s nízkým sebevědomím. Šikana je dále charakteristická nepoměrem sil, bezmocností oběti, nepříjemností útoku pro oběť a samoučelností agrese. Proces šikanování prochází několika fázemi. Počáteční fáze jsou charakteristické ostrakismem vyhlédnuté oběti, následuje přitvrzení manipulace (převážně fyzického charakteru) a konečné fáze postihují celý kolektiv, který je rozdělen na dvě části, a to na část agresorů a těch, kteří se postavili na stranu oběti. Násilí jako normu přijímají všichni členové třídy. Šikanování se stává skupinovým programem.

2.1 Podoby šikany

- Přímá šikana může mít podobu fyzickou (např. bití, plivání, tahání za vlasy), verbální (např. vulgární nadávky, zraňující komentáře k rase, národnosti, etnicitě, náboženství nebo sexualitě, výhrůžky, násilné a manipulativní příkazy); nebo neverbální (např. urážlivá gesta a zvuky, zírání, používání zastrašujících nebo výhrůžných výrazů ve tváři, nebo v řeči těla, ničení/schovávání/kradení věcí nebo učebních pomůcek).
- Nepřímá šikana má za cíl způsobit emocionální a psychologické utrpení a poškodit sociální status oběti. Tato šikana je vykonávána způsobem, kdy útočník působí bolest tak, aby to vypadalo, že žádný takový záměr ve skutečnosti nemá. Hlavní agresor k útoku často využívá prostředníka, neútočí přímo. Nepřímá šikana je většinou nefyzická, nicméně v některých případech může být také třetí strana manipulována do situace, kdy má zapříčinit fyzické ublížení. Nefyzické formy nepřímé šikany pak mohou zahrnovat záměrnou ignoraci nebo izolování žáka nebo učitele rozšiřování zákeřných pomluv a lží, neoprávněná nařčení ze sexuálního obtěžování nebo nespravedlivého hodnocení (u učitele), ničení pověsti a reputace, ponižování před ostatními žáky i pedagogy, nepříjemné sexuální provokace.

- Jednou z nejčastějších forem šikany je také elektronická šikana, tj. kyberšikana, která může mít podobu např. zakládání falešných profilů na jméno žáka či učitele s dehonestujícím obsahem, prezentace ponižujících videí na portálech, jako je youtube.com, spoluzaci.cz nebo facebook.com apod., prezentace zraňujících komentářů na webu, rozesílání vulgárních nebo výhružných koláží s tváří žáka nebo učitele či příslušníků jeho rodiny, výhružné SMS nebo e-maily apod. Oproti šikaně tváří v tvář má kyberšikana ze své podstaty mnohem větší dosah, čímž ještě více zhoršuje prožívání oběti.

2.2 Stadia šikanování (Kolář, 2011)

První stadium: Zrod ostrakismu Jde o mírné, převážně psychické formy násilí, kdy se okrajový člen skupiny necítí dobře. Je neoblíben a není uznáván. Ostatní ho více či méně odmítají, nebaví se s ním, pomlouvají ho, spřádají proti němu intriky, dělají na jeho účet „drobné“ legrácky apod. Tato situace je již zárodečnou podobou šikanování a obsahuje riziko dalšího negativního vývoje.

Druhé stadium: Fyzická agrese a přitvrzování manipulace V zátěžových situacích, kdy ve skupině stoupá napětí, začnou ostrakizovaní žáci sloužit jako hromosvod. Spolužáci si na nich odreagovávají nepříjemné pocity, například z očekávané těžké písemné práce, z konfliktu s učitelem nebo prostě jen z toho, že chození do školy je obtěžuje. Manipulace se přitvrzuje a objevuje se zprvu ponejvíce subtilní fyzická agrese. Stupňování agrese může být dáno také neřešením předchozí situace.

Třetí stadium (klíčový moment): Vytvoření jádra Vytváří se skupina agresorů, úderné jádro. Tito šířitelé „viru“ začnou spolupracovat a systematicky, nikoliv již pouze náhodně, šikanovat nejvhodnější oběti. V počátku se stávají jejich obětmi ti, kteří jsou už osvědčeným objektem ostrakizování. Třída ví, o koho jde. Jde o žáky, kteří jsou v hierarchii nejnižší, tedy ti „slabí“. Většinou platí mezi ostatními žáky názor - „raději on, než já“.

Čtvrté stadium: Většina přijímá normy Normy agresorů jsou přijaty většinou a stanou se nepsaným zákonem. V této době získává neformální tlak ke konformitě novou dynamiku a málokdo se mu dokáže postavit. Platí „Buď jsi s námi, nebo proti nám.“ U členů „virem“ přemožené skupiny dochází k vytvoření jakési alternativní identity, která je zcela poplatná vůdcům. I mírní a ukáznění žáci se začnou chovat krutě – aktivně se účastní týrání spolužáka a prožívají při tom uspokojení.

Páté stadium: Totalita neboli dokonalá šikana Násilí jako normu přijímají všichni členové třídy. Šikanování se stává skupinovým programem. Obrazně řečeno nastává éra „vykořisťování“. Žáci jsou rozděleni na dvě sorty lidí, které pro přehlednost můžeme označit jako „otrokáře“ a „otroky“. Jedni mají všechna práva, ti druhí nemají práva žádná. Ve čtvrtém a pátém stadiu hrozí reálné riziko prorůstání parastruktury šikany do oficiální školní struktury. Stává se to v případě, kdy iniciátor šikanování je sociometrickou hvězdou. Je žákem s výborným prospěchem, má kultivované chování a ochotně pomáhá pedagogovi plnit jeho úkoly.

Zvláštnosti u psychických šikan: U psychických šikan zůstává princip stadií nezměněn. Nicméně jejich podoba je jiná. V popředí je nepřímá a přímá verbální agrese čili psychické násilí. Často se zraňuje „jen“ slovem a izolací. Rozdíl je pouze v tom, že se nestupňuje násilí fyzické, ale psychické. Krutost psychického násilí si však v ničem nezadá s nejbrutálnější fyzickou agresí.

2.3 Varovné signály při výskytu šikany

Přímé varovné signály šikanování mohou být např.: posměšné poznámky na adresu žáka, pokořující přezdívka, nadávky, ponižování, hrubé žerty na jeho účet; účet např. z důvodu etnicity, sexuální orientace, náboženského vyznání apod.; kritika žáka, výtky na jeho adresu, zejm. pronášené nepřátelským, nenávistným, pohrdavým tónem; nátlak na žáka, aby dával věcné nebo peněžní dary šikanujícímu nebo za něj platil; příkazy, které žák dostává od jiných spolužáků, zejména pronášené panovačným tónem; skutečnost, že se žák podřizuje ponižujícím a panovačným příkazům spolužáků; nátlak na žáka k vykonávání nemorálních až trestných činů či k nucení spoluúčasti na nich; honění, strkání, šťouchání, rány, kopání, které třeba nejsou zvlášť silné, ale je nápadné, že je oběť neoplácí; rvačky, v nichž jeden z účastníků je zřetelně slabší a snaží se uniknout; žák se snaží bránit cestou zvýšené agrese, podrážděnosti, odmítání učitelům apod.

Nepřímé varovné signály šikanování mohou být např.: žák je o přestávkách často osamocený, ostatní o něj nejeví zájem, nemá kamarády; při týmových sportech bývá jedinec volen do družstva mezi posledními; při přestávkách vyhledává blízkost učitelů; má-li žák promluvit před třídou, je nejistý, ustrašený; působí smutně, nešťastně, stísněně, mívá blízko k pláči; stává se uzavřeným; jeho školní prospěch se někdy náhle a nevysvětlitelně zhoršuje; jeho věci jsou poškozené nebo znečištěné, případně rozházené; zašpiněný nebo poškozený oděv; stále postrádá nějaké své věci; odmítá vysvětlit poškození a ztráty věcí nebo používá

nepravděpodobné výmluvy; mění svoji pravidelnou cestu do školy a ze školy; začíná vyhledávat důvody pro absenci ve škole; odřeniny, modřiny, škrábance nebo řezné rány, které nedovede uspokojivě vysvětlit.

Zákonní zástupci žáků by si měli všimnout především těchto možných signálů šikanování:

za dítětem nepřicházejí domů spolužáci nebo jiní kamarádi; dítě nemá kamaráda, s nímž by trávil volný čas, s nímž by si telefonovalo apod.; dítě není zváno na návštěvu k jiným dětem; nechutí dítě jít ráno do školy (zvláště když dříve mělo dítě školu rádo). Dítě odkládá odchod z domova, případně je na něm možno pozorovat i strach; ztráta chuti k jídlu; dítě nechodí do školy a ze školy nejkratší cestou, případně střídá různé cesty, prosí o odvoz autem; dítě chodí domů ze školy hladové (agresoři mu berou svačinu nebo peníze na svačinu); usíná s pláčem, má neklidný spánek, křičí ze snu, např. "Nechte mě!"; dítě ztrácí zájem o učení a schopnost soustředit se na ně; dítě bývá doma smutné či apatické nebo se objevují výkyvy nálad; zmínky o možné sebevraždě; odmítá svěřit se s tím, co ho trápí; dítě žádá o peníze, přičemž udává nevěrohodné důvody (například opakovaně říká, že je ztratilo), případně doma krade peníze; dítě nápadně často hlásí ztrátu osobních věcí; dítě je neobvykle, nečekaně agresivní k sourozencům nebo jiným dětem, projevuje i zlobu vůči rodičům; dítě si stěžuje na neurčité bolesti břicha nebo hlavy, možná ráno zvrací, snaží se zůstat doma; své zdravotní obtíže může přehánět, případně i simulovat (manipulace s teploměrem apod.); dítě se vyhýbá docházce do školy; dítě se zdržuje doma více, než mělo ve zvyku.

3. Preventivní opatření školy

- Všichni pedagogičtí pracovníci ve škole se snaží vytvářet bezpečné prostředí důvěry, založené na přátelských vztazích mezi pedagogy a žáky, ale zejména na přátelských vztazích mezi žáky.
- Ve školním řádu je uvedeno, jak se mají žáci chovat v prostorách školy. Také jsou v něm uvedeny postihy za jeho porušování. Vždy na začátku školního roku jsou nejen žáci, ale i jejich zákonní zástupci seznámeni se školním řádem. Školní řád je také k dispozici na webových stránkách školy.
- Motivujeme rodiče žáků ke spolupráci se školou nejen v oblasti šikany. Snažíme se navodit pocit důvěry, kdy rodič otevřeně komunikuje s pedagogem a je schopen upozornit na rizikové chování u svého dítěte, ale zejména ve vztahu spolužáků k němu.
- Ve škole probíhají aktivity zaměřené na prevenci šikany při výuce i mimo vyučování,

zahrnuté ve školním preventivním programu.

- Všechny projevy šikany okamžitě řeší třídní učitelé spolu s výchovně-preventivním týmem školy a podle závažnosti jsou ihned oznámeny zákonným zástupcům žáků, případně, dle kompetence k jeho řešení, konkrétnímu spolupracujícímu subjektu.
- V případě řešení případů šikany jsou o této situaci informováni všichni pedagogičtí pracovníci na pedagogické radě nebo na pracovní poradě.

3.1. Specifická preventivní opatření zaměřená na učitele

- Školní preventivní program je založen na celoškolním přístupu. Škola respektuje identitu a individualitu každého svého člena, odmítá násilí a zneužití moci v jakékoli podobě a přiznává riziko výskytu šikany.
- Vedení školy vyjadřuje pedagogům podporu, oceňuje jejich práci, vytváří atmosféru důvěry. Podporuje spolupráci v pedagogickém sboru a zastává nekonfliktní způsob řešení problémů, zároveň má škola jasně stanovený způsob, jakým mají pedagogové podezření na šikanu své osoby nebo kolegy, nebo oznámení o šikaně podat, jak s tím bude nakládáno.
- Pedagog nastavuje a uplatňuje jasná pravidla ve třídě a na konflikt nebo nerespektování reaguje včas, pracuje s pravidly v chování, vyhýbá se řešení konfliktu a konfrontací ze strany žáka před celou třídou, usměrňuje řešení na individuální konzultaci. Vyhýbá se konfrontačnímu tónu a posiluje zapojení žáků do výuky. Činí výuku pro žáky zajímavou, propojuje výuku s běžným životem a potřebami žáků, jeho výklad a očekávání jsou pro žáky srozumitelné, odpovídají obtížnosti, kterou mohou zvládnout apod.
- Pedagog očekává úspěch u všech žáků a podporuje je, dává žákům zpětnou vazbu k tomu, co udělali dobře, staví na silných stránkách žáků a nezpůsobuje ponížení nebo zesměšnění žáka před třídou. Při hodnocení žáka zachovává jeho důstojnost všímá si změn v náladě, emocích a v chování žáků a včas na ně reaguje. Problémy neřeší sám, ale ve spolupráci se školním poradenským pracovištěm, případně s vedením školy, všímá si prosociálního a kooperativního chování žáků a oceňuje je. Podporuje kooperaci mezi žáky a prostředím, kde se každý žák cítí přijatý.

4. Postup při podezření na šikanu

Postup při výskytu šikany je součástí dokumentu Krizového plánu školy, který je připojen k MPP aktuálního školního roku:

1. Je nutné rozlišit hranici, která odlišuje šikanování od škádlení nebo agrese (bývá někdy nezřetelná). U žáků se za šikanování nepovažuje škádlení nebo agrese, které nemá znaky šikanování. Jeden z hlavních znaků tohoto jednání je, že je opakované a dlouhodobé.
2. Pedagogický pracovník (pověřený vedením školy – výchovný poradce, školní metodik prevence) vyhodnotí závažnost situace a informuje vedení školy a ostatní členy pedagogického sboru.
3. Dle závažnosti zjištěných informací, rozhodne vedení školy o pomoci externích odborníků. Při řešení by měl být kladen akcent na to, že žák, který je obětí šikany, není jejím viníkem a neměl by tedy být důsledky řešení znevýhodněn. Je důležité se samotným žákem probrat, co škola může udělat pro to, aby se opět cítil bezpečně.
4. Součástí řešení pak musí být vždy nastavení ozdravných mechanismů pro všechny, kteří se šikany účastnili, a dále pro celou skupinu (třídu). Pro nápravu situace ve skupině je potřeba pracovat s celým třídním kolektivem. Je nezbytné vypořádat se i s traumaty těch, kteří přihlíželi, ale nezasáhli (mlčící většina či menšina).
5. Škola dále pracuje s agresorem (vedení k náhledu na vlastní chování, motivy apod.) i s obětí šikany. V případě potřeby doporučí zákonnému zástupci péči dítěte v pedagogicko-psychologické poradně, středisku výchovné péče nebo jiných odborníků – klinických psychologů, psychoterapeutů nebo psychiatrů.

Škola má nezpochybnitelnou odpovědnost za své žáky. V souladu s ustanovením § 29 zákona č. 561/2004 Sb., o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání (školský zákon), ve znění pozdějších předpisů, jsou školy a školská zařízení povinny zajišťovat bezpečnost a ochranu zdraví dětí, žáků a studentů v průběhu vzdělávacích a souvisejících aktivit a současně vytvářet podmínky pro jejich zdravý vývoj a pro předcházení vzniku rizikového chování. Z tohoto důvodu pedagogický pracovník šikanování mezi žáky předchází, neprodleně řeší jeho projevy a všem obětem poskytne okamžitou pomoc.

Po celou dobu řešení škola zajišťuje ochranu informací a informátorů, jasně vyjadřuje negativní postoj k násilí a ukazuje, že je toto téma považováno za vážné. Škola eviduje projevy šikany a dále reviduje preventivní postupy, bezpečnostní a krizové plány a nastaví taková opatření, aby bránila návratu rizikového chování.

Škola má ohlašovací povinnost při výskytu šikany v následujících případech: Dojde-li k šikaně v průběhu vyučování, s ním souvisejících činností nebo při poskytování školských služeb, má škola povinnost tuto skutečnost oznámit zákonnému zástupci jak žáka, který byl útočníkem, tak žáka, který byl obětí. Tato povinnost vyplývá ze školského zákona (§ 21 odst. 2 školského zákona). Škola ohlašuje orgánu sociálně-právní ochrany dětí takové skutečnosti, které nasvědčují tomu, že dítě je v ohrožení buď proto, že ho ohrožuje někdo jiný, nebo proto, že se ohrožuje svým chováním samo. Situace ohrožení dítěte přitom musí trvat po takovou dobu nebo nabývat takové intenzity, že nepříznivě ovlivňuje vývoj dítěte anebo je nebo může být příčinou nepříznivého vývoje dítěte (viz § 6, 7 a 10 zákona č. 359/1999 Sb., o sociálně-právní ochraně dětí, ve znění pozdějších předpisů); v případě šikany se jedná o všechny případy, které škola oznámila policejnímu orgánu nebo státnímu zástupci a dále případy, které sice výše uvedeným nebyly oznámeny, avšak které jsou svou povahou velmi závažné a nasvědčují tomu, že dítě se nachází v nepříznivé sociální situaci, jelikož jeho přirozené prostředí nedokáže dostatečným způsobem naplňovat své funkce při zajišťování přiměřené ochrany příznivého vývoje dítěte.

Z hlediska trestního zákona může šikanování žáků naplňovat skutkovou podstatu trestných činů či provinění vydírání §235, omezování osobní svobody § 213, útisku § 237, ublížení na zdraví §221-224, loupeže §234. Dojde-li v souvislosti se šikanou k jednání, které by mohlo naplňovat znaky přestupku nebo trestného činu, obrací se škola na Policii ČR. Trestní oznámení je možné podat také na státní zastupitelství. Tuto skutečnost oznámí ředitel školy nebo jiná pověřená osoba jakoukoliv formou (písemně, telefonicky, osobně) na Policii ČR, v ideálním případě přímo specialistovi na problematiku mládeže Služby kriminální policie a vyšetřování, jinak na nejbližším obvodním oddělení Policie ČR. V takovém případě vystupuje tato osoba jako oznamovatel a má právo na vyrozumění do jednoho měsíce od podání oznámení. Oznámení může podat také zákonný zástupce dítěte.